

IKIMOKYKLINIO AMŽIAUS VAIKŲ SUŽALOJIMŲ NAMUOSE PAPLITIMAS

Justina Račaitė¹, Genė Šurkienė¹, Aida Laukaitienė²

¹Vilniaus universiteto Medinos fakulteto Visuomenės sveikatos institutas, ²Sveikatos mokymo ir ligų prevencijos centras

Santrauka

Vaiko teisė augti saugioje aplinkoje apibrėžiama Jungtinių Tautų Vaiko teisių konvencijoje. Nepaisant to, sužalojimai yra pagrindinė vaikų mirčių ir negalios priežastis pasaulyje, o Europos Sąjungoje kiekvienais metais namuose sužalojimų patiria apie 10 milijonų vaikų.

Tyrimo tikslas – įvertinti ikimokyklinio amžiaus vaikų sužalojimų namuose paplitimą.

Medžiaga ir metodai. Anoniminės anketinės apklausos būdu apklausti 394 ikimokyklinio amžiaus vaikų tėvai / globėjai iš įvairių Lietuvos miestų. Duomenys apdoroti naudojant statistines programas *IBM SPSS statistics 19*, *WinPepi* ir *Microsoft Excel*. Rezultatai laikyti statistiškai reikšmingais, kai $p < 0,05$.

Rezultatai. Sužalojimų namuose patiria didžioji dalis ikimokyklinukų (80,3 proc.). Nustatyta, kad sužalojimų vienuo- dai dažnai patiria mergaitės (78,7 proc.) ir berniukai (84,9 proc.), $p = 0,15$. Dažniau sužalojimų patiria 4–5 metų vaikai (89,2 proc.; 95 proc. PI 86,2; 93,4) nei 2–3 metų ikimokyklinukai (78 proc.; 95 proc. PI 68,7; 85,6). Dažniausiai namuose patiriami šie sužalojimai: kritimas / užkliuvimas (56,3 proc.), bitės / širšės įgėlimas (21,6 proc.), įsipjovimas / įsidūrimas (19,8 proc.). Kritimo / užkliuvimo atveju dažniausiai sužalojamos kojos ir dubuo (52,8 proc.), bitės / širšės įgėlimo bei įsipjovimo / įsidūrimo atveju – rankos ir pečių lankas (atitinkamai 44,1 proc. ir 87,5 proc.). Dažniau sužalojimų vaikai patiria savaitgaliais (56,3 proc.) nei darbo dienomis (43,7 proc.); $p = 0,03$. Sužalojimai dažniausiai įvyksta kieme / žaidimų aikštelėje (45,4 proc.). Dažniausiai su sužalojimais yra susijęs dviratis (27,9 proc.). Savo namų saugumą ikimokyklinukų atžvilgiu dauguma tėvų / globėjų vertina teigiamai (85,3 proc.). 92,5 proc. tėvų / globėjų teigiamai vertina savo žinias apie namų saugumą vaikų sužalojimų atžvilgiu.

Išvados. Dauguma (80,3 proc.) ikimokyklinio amžiaus vaikų namuose patiria sužalojimų. Jų paplitimas atsižvelgiant į lytį panašus, o atsižvelgiant į amžių – reikšmingai skiriasi. Daugiausia buitinių sužalojimų ikimokyklinukai patiria vasarą ir savaitgaliais. Dažniausiai patiriami sužalojimai: kritimas / užkliuvimas, bitės / širšės įgėlimas, įsipjovimas / įsidūrimas; jų metu dažniausiai sužalojamos rankos ir pečių lankas bei kojos ir dubuo. Jaunesnių tėvų / globėjų vaikai sužalojimų patiria dažniau nei vidutinio ir vyresnio amžiaus tėvų / globėjų vaikai, dažniausiai sužalojimai patiriami kieme / žaidimų aikštelėje, o susižalojama važinėjant dviračiu.

Reikšminiai žodžiai: sužalojimai namuose, ikimokyklinis amžius, vaikai, netyčiniai sužalojimai, namų aplinka.

ĮVADAS

Lietuvoje, kaip ir daugelyje kitų Europos valstybių, vaikų sveikata yra viena iš prioritetinių visuomenės sveikatos sričių. Saugant vaikų sveikatą būtina užtikrinti vaiko teisę augti saugioje aplinkoje. Tokia vaikų teisė apibrėžta Jungtinių Tautų Vaiko teisių konvencijoje, kurią Lietuva ratifikavo 1995 m. [10]. Analizuojant vaikų sveikatos problemas nustatyta, kad sužalojimai yra pagrindinė vaikų negalios ir mirčių priežastis pasaulyje [17]. Europos Sąjungoje

kiekvienais metais namuose sužalojimų patiria apie 10 mln. vaikų [5]. Ikimokyklinio amžiaus vaikai daugiausia sužalojimų patiria namuose [8]. Ikimokyklinukai siekia pažinti pasaulį, jie labai judrūs ir neturi susiformavusių tam tikrų savisaugos instinktų, o namų aplinka, kurioje jie praleidžia didžiąją dalį laiko, nėra pakankamai saugi [5]. Dėl šių priežasčių vaikai dažnai patiria sužalojimų, kurių galima išvengti.

Lietuvos statistikos departamento duomenimis, Lietuvoje 2011 m. gyveno daugiau nei 200 tūkst. ikimokyklinio amžiaus vaikų [11]. Išorinės mirties priežastys, tarp kurių yra ir netyčiniai sužalojimai, 1–14 metų vaikų amžiaus grupėje užima pirmąją vietą ir siekia daugiau nei 40 proc. visų mirčių priežasčių [12].

Lietuva, įstojusi į Europos Sąjungą, įsipareigojo vykdyti traumų profilaktiką šalyje, buvo parengta

Adresas susirašinėti: Genė Šurkienė
VU Medicinos fakultetas
M. K. Čiurlionio g. 21, 03101 Vilnius
El. p. Gene.Surkiene@mf.vu.lt

Valstybinė traumatizmo profilaktikos programa 2000–2010 m. [18]. Viena iš šios programos įgyvendinimo priemonių – parengti, išleisti ir ikimokyklinio ugdymo ir sveikatos priežiūros įstaigose išdalyti tėvams skirtas rekomendacijas, kaip vykdyti vaikų apsinuodijimų prevenciją. Tęsdama pradėtus darbus Lietuva įsitraukė į Europos sužalojimų ir traumų profilaktikos asociacijos (angl. *EuroSafe*) veiklą, pradėjo bendradarbiauti su Europos vaiko saugos aljansu įsitraukdama į aljanso koordinuojamą ir vykdomą projektą „Vaiko saugos veiksmų planas“ [4]. Vis dėlto iki šiol apie vaikų patiriamus sužalojimus namuose informacijos labai mažai. Todėl pasirinktas tyrimo tikslas – įvertinti ikimokyklinio amžiaus vaikų sužalojimų namuose paplitimą.

MEDŽIAGA IR METODAI

Tyrimas atliktas 2013 m. Vilniaus, Švenčionių, Klaipėdos ir Jurbarko ikimokyklinio ugdymo mokyklose, sutikusiose dalyvauti tyrime. Imtis sudaryta patogiosios atrankos būdu. Atlikta anoniminė anketinė apklausa. Respondentais pasirinkti ikimokyklinio amžiaus vaikų tėvai ir globėjai. Tėvų / globėjų apklausa organizuota per ikimokyklinio ugdymo įstaigas, specialiai šiam tyrimui sudarytas anketas tėvai pildė patys. Bandomuoju anketos tyrimu apklausta 14 respondentų, neaiškūs klausimai pakoreguoti atsižvelgiant į respondentų pastabas.

Anketa sudaryta iš 3 dalių. Joje pabrėžta, kad klausama apie ikimokyklinio amžiaus vaikų sužalojimus namuose. Sužalojimu namuose laikomas įvykis, nutikęs namų aplinkoje, ir kuriam įvykus prireikė suteikti pirmąją pagalbą. Pirmoje dalyje buvo bendrieji klausimai apie tėvų / globėjų amžių, lytį, gyvenamąją vietą, būstą, kuriame jie gyvena su vaikais, ir kt. Antroje dalyje buvo prašoma nurodyti vaiko amžių ir lytį, patirtus sužalojimus, jų lokalizaciją, taip pat atsakyti į klausimus apie sužalojimų laiką, vietą ir išorinės aplinkos veiksnius, turėjusius įtakos sužalojimams. Sužalojimas namuose apibrėžtas kaip įvykis, nutikęs gyvenamojoje aplinkoje, ir kuriam įvykus prireikė suteikti pirmąją pagalbą. Trečiąją dalį sudarė klausimai apie namuose įrengtus saugos elementus. Keli šios dalies klausimai skirti tėvų / globėjų nuomonei ir žinioms apie jų namų saugumą ikimokyklinio amžiaus vaikų buitinių sužalojimų atžvilgiu įvertinti.

Tyrimo imtį sudarė 394 ikimokyklinio amžiaus vaikų tėvai / globėjai. Respondentų nurodyta vaiko lytis pasiskirstė panašiai: 174 (44,2 proc.) mergaitės, 160 (40,6 proc.) berniukų. 60 (15,2 proc.) vaikų lytis nebuvo nurodyta, todėl šie duomenys apie

sužalojimus naudoti tolesnėje analizėje tais atvejais, kai tyrimo rezultatai vertinti ne pagal vaikų lytį. Visų vaikų amžius pasiskirstė nuo 1 iki 7 metų imtinai. Amžiaus vidurkis – 4,29 (SD – 1,4). Didžiausią tiriųjų dalį sudarė 4 metų vaikai – 82 (20,8 proc.), mediana – 4. Anketa pildžiusių asmenų amžiaus vidurkis buvo 34,1 metų; SD – 6,3. Jauniausias respondentas – 19, vyriausias – 64 metų.

Statistinė duomenų analizė atlikta naudojant aprašomąją statistiką. Skirstinių atitikties normalumui vertinta Kolmogorovo ir Smirnovu testu. Skaičiuotas taškinis paplitimo įvertis ir paplitimo 95 proc. pasikliautinieji intervalai. Kategorinių duomenų analizei naudotas Pirsono X^2 testas, kai tikėtinų reikšmių buvo mažiau nei 5, taikytas tikslusis Fišerio metodas. Ryšiui tarp kategorinių kintamųjų nustatyti pritaikytas Kramerio V koeficientas. Duomenys analizuoti naudojantis statistiniais paketais *IBM SPSS Statistics 19* ir *WinPepi*. Statistinis reikšmingumo lygmuo p pasirinktas $< 0,05$.

REZULTATAI

Sužalojimų paplitimas. Bent vieną sužalojimą patyrė 80,3 proc. vaikų. Nepatyrusių sužalojimų grupę sudarė 19,7 proc. vaikų. Iš visų patyrusių sužalojimų vieną sužalojimą patyrė 26,2 proc. vaikų. Daugiausia vaikų patyrė du sužalojimus – 58,5 proc., tris ir daugiau sužalojimų patyrė 15,3 proc. ikimokyklinukų. Palyginus sužalojimų paplitimą pagal lytį, statistiškai reikšmingų skirtumų nenustatyta. Iš visų vaikų, patyrusių sužalojimus, mergaičių buvo 78,7 proc. (95 proc. PI 72,9; 83,7), berniukų – 84,9 proc. (95 proc. PI 78,7; 89,9); $p = 0,15$. Nustatyta sužalojimų paplitimo skirtumų tarp tam tikrų vaikų amžiaus grupių. Statistiškai reikšmingai dažniau sužalojimų patiria 4–5 metų amžiaus vaikai (89,2 proc.; 95 proc. PI 86,2; 93,4) nei 2–3 metų ikimokyklinukai (78 proc.; 95 proc. PI 68,7; 85,6); $p = 0,02$. Lyginant sužalojimų skaičių tarp vaikų, gyvenančių butuose ir privačiuose namuose, nustatyta, kad sužalojimų patyrė 82 proc. vaikų, gyvenančių privačiuose namuose, ir 78,4 proc. ikimokyklinukų, gyvenančių butuose. Skirtumas statistiškai nereikšmingas; $p = 0,43$; $n = 394$.

Sužalojimų pobūdis. Dažniausiai patiriami sužalojimai buvo kritimas / užkliuvimas, juos patyrė 56,3 proc. vaikų, bitės / širšės įgėlimas – 21,6 proc. vaikų, įsipjovimas / įsidūrimas – patyrė 19,8 proc. vaikų, susitrenkė 18,8 proc. vaikų. Daugiau rezultatų apie sužalojimų pobūdį pateikiama 1 lentelėje. Analizuojant dažniausiai patiriamų sužalojimų skirtumus tarp berniukų ir mergaičių, statistiškai reikšmingų

1 lentelė. Ikimokyklinio amžiaus vaikų sužalojimų procentinis pasiskirstymas

Nr.	Sužalojimo pobūdis	Vaikų skaičius (n = 394)
1.	Kritimas / užkliuvinimas	222 (56,3 %)
2.	Bitės / širšės įgėlimas	85 (21,6%)
3.	Įsipjovimas / įsidūrimas	78 (19,8 %)
4.	Susitrenkimas	74 (18,8 %)
5.	Įkandimas, įdrėskimas, kitas sužalojimas dėl naminio gyvūno	56 (14,2 %)
6.	Nudegimas / nusiplikinimas	49 (12,4 %)
7.	Užspringimas / dusimas	27 (6,9 %)
8.	Apsinuodijimas	23 (5,8 %)
9.	Kiti sužalojimai	17 (4,3 %)
10.	Lūžimas	16 (4,1 %)
11.	Elektros trauma	3 (0,8 %)
12.	Skendimas	1 (0,3 %)

skirtumų tarp lyčių nenustatyta. Krito / užkliuvo 47,7 proc. mergaičių ir 52,3 proc. berniukų; $p = 0,06$. Vaikų grupėse, patyrusiose bitės / širšės įgėlimą, mergaičių buvo 53,6 proc., o berniukų – 46,4 proc.; $p = 0,78$. Įsipjovė / įsidūrė 52,2 proc. mergaičių ir 47,8 proc. berniukų; $p = 0,98$.

Sužalojimų lokalizacija. Dažniausiai sužalojamos rankų ir pečių lanko bei kojų ir dubens sritys. Kritimo / užkliuvimo atveju dažniausiai sužalojamos kojos ir dubuo – 52,8 proc. vaikų, o bitės / širšės įgėlimo atveju – rankos ir pečių lankas (44,1 proc. vaikų). Įsipjovimo / įsidūrimo atveju taip pat dažniausiai pažeidžiamos rankos ir pečių lankas – 87,5 proc. vaikų. Dažniausiai susitrenkiama galva – 63,5 proc. vaikų. Įkandimo, įdrėskimo, kito sužalojimo dėl naminio gyvūno atveju dažniausiai pažeidžiamos rankos ir pečių lankas – 59,1 proc. vaikų, nudegimo / nusiplikinimo atvejais taip pat dažniausiai susiję su rankų ir pečių lanko sužalojimais, juos patyrė 76,1 proc. vaikų. Lūžimo atvejais dažniausiai rankų ir pečių lanko srityje – 80 proc. vaikų.

Sužalojimų laikas. Tyrimo duomenimis, dažniau sužalojimų vaikai patiria savaitgaliais (56,3 proc.) nei darbo dienomis (43,7 proc.), $p = 0,03$. Vertinant patirtų sužalojimų skaičių atskirais metų laikais nustatyta, kad dažniausiai sužalojimų patiriama vasarą – 78,7 proc. vaikų. Kitais metų laikais sužalojimų patiriama daug rečiau: rudenį – 9,9 proc., pavasarį – 5,9 proc., žiemą – 5,4 proc. vaikų.

Sužalojimus sukeltys veiksniai. Vaikai dažniausiai sužalojimų patiria kieme / žaidimų aikštelėje (45,4 proc.), kambaryje (31,5 proc.) ir virtuvėje (18 proc.). Statistiškai reikšmingai dažniau

sužalojimų kambaryje patiria berniukai (56 proc.) nei mergaitės (44 proc.); $p = 0,04$. Tarp kitų namų aplinkos vietų, kuriose įvyko sužalojimai, ir vaikų lyties reikšmingų skirtumų nenustatyta. Vertintos sąsajos tarp namų aplinkos vietų, kuriose įvyksta sužalojimai, ir vaikų amžiaus grupių. Statistiškai reikšmingų skirtumų nenustatyta, tačiau stebima tendencija, kad kieme / žaidimų aikštelėje daugiau sužalojimų patiria 4–5 metų vaikai (53,5 proc.) nei 2–3 metų ikimokyklinukai; $p = 0,12$.

Daugiausia tėvų / globėjų teigė, kad su sužalojimais susijęs dviratis (27,9 proc.). Važinėdami dviračiu vienodai dažnai sužalojimų patiria tiek berniukai (29,4 proc.), tiek mergaitės (24,7 proc.); $p = 0,34$. Su sužalojimais taip pat buvo susiję baldai (21,8 proc.) ir buto / namo konstrukcijos elementai (14,5 proc.). 14,5 proc. atvejų su sužalojimais buvo susiję gyvūnai. Įkandimo, įdrėskimo, kito sužalojimo dėl naminio gyvūno atveju buvo prašoma įvardyti gyvūno rūšį. 68,3 proc. sužalojimų įvyko dėl kačių padarytos žalos, 24,4 proc. atvejų buvo šunų kaltė, 4,9 proc. atvejais vaiką sužalojo triušis ir 2,4 proc. vaikų sužalojo žiurkėnas.

Ieškota ryšio tarp tėvų / globėjų amžiaus ir sužalojimų grupių (išskirtos 2 grupės, vaikai, patyrę sužalojimą ir jo nepatyrę). Nustatytas silpnas ryšys – Kramerio V koeficientas = 0,12; $p = 0,03$. Nustatyta, kad jaunesnių tėvų / globėjų vaikai sužalojimų patiria dažniau nei vyresnių tėvų / globėjų vaikai. Tyrime jaunesniais tėvais laikyti tėvai iki 29 metų amžiaus, vidutinio ir vyresnio amžiaus tėvai – 30 metų ir vyresni. Tėvų / globėjų iki 29 metų amžiaus grupėje 88,8 proc. vaikų patyrė sužalojimų, o 30–39 metų tėvų / globėjų grupėje – 77,5 proc. vaikų; $p = 0,03$.

Reikšmingų skirtumų tarp šeimoje augančių ikimokyklinio amžiaus vaikų skaičiaus ir patiriamų sužalojimų nenustatyta; $p = 0,97$. Stebima tendencija, kad dažniau sužalojimų patiria tie vaikai, kurių šeimoje augo 3 ikimokyklinio amžiaus vaikai. Šeimoje, kurioje auga vienas ikimokyklinukas, sužalojimų patyrė 79,9 proc. vaikų, kai augo du ikimokyklinio amžiaus vaikai, sužalojimų patyrė 80,2 proc. vaikų, o kai šeimoje trys ikimokyklinukai – sužalojimų patyrė 82,4 proc. vaikų.

Namų aplinkos vertinimas. Savo namų saugumą ikimokyklinukų atžvilgiu 85,3 proc. tėvų / globėjų vertina teigiamai. Tačiau iš visų respondentų, savo namų saugumą įvertinusių teigiamai, priešgaisrinė įranga įrengta tik 24,7 proc. namų. Daugiau informacijos apie namuose įrengtus saugos elementus pateikiama 2 lentelėje. Vienbučiuose gyvenamuosiuose namuose ir daugiabučiuose gyvenantys tėvai / globėjai savo

2 lentelė. Namuose įrengtų saugos elementų pasiskirstymas pagal dažnį (n = 394)

Nr.	Saugos elementai	Namų skaičius	%
1.	Aštrūs daiktai padėti vaikams neprieinamoje vietoje	296	78,5
2.	Cheminių medžiagų ir vaistų spintelės ne žemiau nei 1,4 m	257	68,2
3.	Elektros lizdus uždengiantys kištukai	207	54,9
4.	Neslidi grindų danga	163	43,2
5.	Langų fiksatoriai	102	27,1
6.	Termometrai buityje naudojamo vandens temperatūrai matuoti	63	16,7
7.	Dūmų detektoriai	58	15,4
8.	Durų blokatoriai	48	12,7
9.	Apsauginiai viryklės kraštai	43	11,4
10.	Aštrių baldų kampų blokatoriai	31	8,2
11.	Tvorelės, izoliuojančios virtuvę ir laiptus	26	6,9
12.	Apsauginė židinio tvorelė	24	6,4
13.	Termostatai karštam vandeniui reguliuoti, siekiant nenusiplikyti	24	6,4
14.	Baseino ir dekoratyvinių kiemo baseinelių tvorelė	10	2,7
15.	Spintelių užraktai	1	0,3
16.	Karščio detektoriai	1	0,3
17.	Nėra slenksčių	1	0,3

3 lentelė. Tėvų / globėjų savo žinių apie vaiko saugą namuose įvertinimas skirtingose tėvų / globėjų amžiaus grupėse (n = 394)

Tėvų / globėjų amžius (metais)	Žinių pakankamumo vertinimas		Iš viso
	Neigiamas	Teigiamas	
Iki 29	11 (13,9 %)	68 (86,1 %)	79
30–39	12 (5,2 %)	218 (94,8 %)	230
40–49	3 (6,1 %)	46 (93,9 %)	49
50 ir daugiau	1 (11,1 %)	8 (88,9 %)	9

namų saugumą vaiko atžvilgiu vertina panašiai. Teigiamai savo namų saugumą vertina 85,8 proc. vienbučiuose namuose gyvenančių tėvų / globėjų ir 84,9 proc. daugiabučiuose gyvenančių tėvų / globėjų; $p = 0,81$. Respondentai vyrai linkę geriau vertinti namų saugumą nei respondentės moterys. Atitinkamai 90,6 proc. tėvų / globėjų ir 84,8 proc. mamų / globėjų namus laiko saugiais savo vaikui; $p = 0,27$. Mergaičių ir berniukų tėvai / globėjai savo namų saugumą vertina panašiai. Teigiamai namų saugumą vertina 51,5 proc. mergaičių tėvų / globėjų ir 48,5 proc. berniukų tėvų / globėjų; $p = 0,72$. 92,5 proc. respondentų teigia, kad jiems pakanka žinių apie vaiko saugą namuose. Nesiskiria tėvų / globėjų žinių įvertinimas pagal jų lytį. Savo žinias teigiamai vertina 92,5 proc. respondenčių moterų ir 92,7 proc. respondentų vyrų; $p = 0,94$.

Tėvų / globėjų savo žinių vertinimas. Skiriasi tėvų savo žinių vertinimas tam tikrose amžiaus grupėse. Teigiamai savo žinias vertina daugiausia 30–39 metų tėvų / globėjų (94,8 proc.), o mažiausiai – tėvų / globėjų iki 29 metų amžiaus (86,1 proc.); $p = 0,03$ (3 lentelė). 28,7 proc. respondenčių moterų teigia, kad pageidautų mokymų apie vaiko saugą namuose ir saugos priemonių įrengimą bei naudojimą būste. Mokymų pageidautų 27,8 proc. respondenčių moterų, o respondentų vyrų – 34,5 proc., $p = 0,31$. Mokymų poreikis išlieka panašus visose tėvų / globėjų amžiaus grupėse. Daugiausiai (30,6 proc.) 30–39 metų tėvų / globėjų pageidautų mokymų, tačiau skirtumas nuo kitų amžiaus grupių nėra statistiškai reikšmingas; $p = 0,19$.

REZULTATŲ APTARIMAS

Atliktas tyrimas patvirtino, kad Lietuvoje aktuali ikimokyklinio amžiaus vaikų sužalojimų namuose problema. Tyrimo rezultatus sudėtinga lyginti su užsienio autorių duomenimis, nes skirtumams įtakos galėjo turėti skirtingos tyrimo metodologijos. Mūsų tyrimo duomenimis, iš 394 tyrime dalyvavusių vaikų sužalojimų patyrė 313 (80,3 proc.) ikimokyklinukų, panašius ikimokyklinukų sužalojimų paplitimo rodiklius pateikia ir kiti tyrėjai [1, 7, 9, 13]. Atliktame tyrime stebima tendencija, kad berniukai sužalojimų patiria dažniau nei mergaitės. Tyrimo, atlikto Didžiojoje Britanijoje, duomenimis, iš 100 vaikų sužalojimų patyrė 57 berniukai ir 43 mergaitės [1]. Italijoje atlikto tyrimo rezultatai rodo, kad vyriškos lyties atstovai reikšmingai dažniau patyrė buitinių sužalojimų nei moteriškosios lyties [13]. Vertindami sužalojimų paplitimą pagal amžių nustatėme, kad 4–5 metų vaikai sužalojimų patiria reikšmingai dažniau (89,2 proc.) nei 2–3 metų vaikai (78 proc.). 2–3 metų vaikai yra mažiau judrūs, be to, juos tėvai ar globėjai labiau prižiūri, o 4–5 metų vaikai yra patys judriausi, neturi savisaugos instinktų, tačiau yra savarankiškesni ir dažniau paliekami vieni. Mokslinėje literatūroje analogiškų duomenų nepavyko rasti. Kalbant apie sužalojimų pobūdį mokslinių tyrimų rezultatai skiriasi. Užsienio autorių teigimu, dauguma ikimokyklinukų patiria kritimus (> 50 proc.) [1, 7]. Mūsų tyrimo duomenimis, kritimas / užkliuvimas taip pat buvo dažniausiais sužalojimas (56,3 proc.). B. Strukčinskienės ir bendraautorių tyrimas rodo, kad didžiausią apsinuodijusių asmenų dalį sudarė 0–7 metų vaikai (36,6 proc.) [16], o kito tyrimo duomenimis, apsinuodijimas buvo pagrindinė vaikų iki 5 metų mirties priežastis (9,3 proc.) [13]. Mūsų tyrime apsinuodijimų skaičius buvo gerokai mažesnis (5,8 proc.).

Didžiojoje Britanijoje atlikto tyrimo duomenimis, tik 15 proc. ikimokyklinukų sužalojimų patiria kieme [1],

o mūsų tyrimas parodė, kad didžioji dalis vaikų sužalojimų patiria kieme ar žaidimų aikštelėje (45,4 proc.). Vertinant, kokie saugos elementai įrengti privačiuose namuose ir butuose, esminių skirtumų nenustatyta, išskyrus atvejus, kai privačiuose namuose įrengiamos apsauginės laiptų, baseino ir židinio tvorelės. Tačiau tokie saugos elementai daugiau reikalingi privačiuose namuose, nes laiptai ar židinytis yra retas dalykas bute.

Tėvų / globėjų nuomonė apie jų namų saugumą ikimokyklinukų atžvilgiu atspindi faktą, jog namų saugumas yra dažnai pervertinamas. Teigiamai savo namus vertina 320 (58,3 proc.) tėvų / globėjų, tačiau iš jų priešgaisrinė įranga įrengta tik 79 (24,7 proc.) namuose, o kritimai / užkliuvimai ar įsipjovimai / įsidūrimai išlieka dažnas reiškinys ir teigiamai atsakusių tėvų / globėjų namuose (atitinkamai 182 (56,9 proc.) ir 62 (19,4 proc.). Kai kurie tėvai / globėjai kaip saugos elementą nurodo vaikų mokymą apie tai, kas yra nesaugu. Tyrimų duomenys rodo, kad vaikų mokymas ir paaiškinimas, kas yra nesaugu, stipriai mažina sužalojimų riziką [14].

Mūsų tyrimo rezultatus sunku lyginti su užsienio autorių tyrimais, nes tyrimų sužalojimų namuose tema atliekama mažai, ypač ikimokyklinukų, taip pat skiriasi vaikų ikimokyklinio amžiaus vertinimas. Lietuvoje ikimokyklinukais laikomi vaikai iki 7 metų amžiaus, o kai kuriose Europos valstybėse ikimokyklinis amžius – iki 5 metų [2]. Mūsų tyrimo ribotumas susijęs su nedideliu apklaustų asmenų skaičiumi. Juo

nepretenduojama reprezentuoti situacijos visoje Lietuvoje. Nepaisant šio ribotumo, mūsų tyrimas rodo, kad ikimokyklinukų sužalojimų namuose paplitimas yra aktualus visuomenės sveikatos problema, reikalaujanti išsamesnių tyrimų.

Nepaisant tyrimo trūkumų, mūsų tyrimas – vienas iš nedaugelio tyrimų, atliktų ikimokyklinio amžiaus vaikų sužalojimų namuose srityje, todėl rezultatai gali būti naudingi renkantis tolesnes šios srities tyrinėjimo perspektyvas, tobulinant teisinę bazę ir planuojant prevenciją vaikų sužalojimų namuose tema.

IŠVADOS

1. Dauguma (80,3 proc.) ikimokyklinio amžiaus vaikų patiria sužalojimų namuose. Jų paplitimas atsižvelgiant į lytį ir gyvenamąją vietą panašus, o atsižvelgiant į amžių – reikšmingai skiriasi.
2. Daugiausia buitinių sužalojimų ikimokyklinukai patiria vasarą ir savaitgaliais. Dažniausiai patiriami sužalojimai: kritimas / užkliuvimas, bitės / širšės įgėlimas, įsipjovimas / įsidūrimas; jų metu dažniausiai sužalojamos rankos ir pečių lankas bei kojos ir dubuo.
3. Jaunesnių tėvų / globėjų vaikai sužalojimų patiria dažniau nei vyresnių tėvų / globėjų vaikai, dažniausiai sužalojimai patiriami kieme / žaidimų aikštelėje, o susižalojama važinėjant dviračiu.

Straipsnis gautas 2014-02-06, priimtas 2014-03-17

Literatūra

1. Carter YH, Jones WP. Accidents Among Children Under Five Years Old: a General Practice Based Study in North Staffordshire. *British Journal of General Practice*. 1993;43:159-163.
2. Compulsory age of starting school in European countries. Prieiga per internetą: <<http://www.nfer.ac.uk/nfer/index.cfm?9B1C0068-C29E-AD4D-0AEC-8B4F43F54A28>>.
3. European Association for Injury Prevention and Safety Promotion. Prieiga per internetą: <<http://www.eurosafe.eu.com>>.
4. European Child Safety Alliance. Prieiga per internetą: <<http://www.childsafetyeurope.org/index.html>>.
5. European Child Safety Alliance. Factsheets on child injuries at home. Prieiga per internetą: <<http://www.childsafetyeurope.org/injurytopics/productshome/index.html>>.
6. European Report on Child Injury Prevention. Prieiga per internetą: <<http://www.euro.who.int/en/health-topics/disease-prevention/violence-and-injuries/publications/pre-2009/european-report-on-child-injury-prevention>>.
7. Hyder AA, Sugerman ED, Puvanachandra P, Razzak J, El-Sayed H, Isaza A et al. Global childhood unintentional injury surveillance in four cities in developing countries: a pilot study. *Bull World Health Organ*. 2009;8:345-352.
8. Young Ben, Persephone M. Wynn, Zhimin He and Denise Kendrick. Preventing Childhood Falls Within the Home: Overview of Systematic Reviews and a Systematic Review of Primary Studies. *Accident Analysis & Prevention*. 2013;60:158-171.
9. Kanchan T, Menezes RG, Monteneiro FNP. Fatal unintentional injuries among young children – A hospital based retrospective analysis. *Journal of Forensic and Legal Medicine*. 2009;16:307-311.
10. Lietuvos Respublikos Seimas. Jungtinių Tautų vaiko teisių konvencija. *Žin*. 1995;60-1501.
11. Lietuvos statistikos departamentas. Prieiga per internetą: <<http://www.stat.gov.lt/lt/>>.
12. Lietuvos sveikatos statistika 2012 m. Higienos instituto Sveikatos informacijos centras, Vilnius, 2013. Prieiga per internetą: <http://www.hi.lt/content/sveik_stat_leid.html>.
13. Majori S, Ricci G, Capretta F, Rocca G, Baldovin T, Buonocore F. Epidemiology of Domestic Injuries. A Survey in an Emergency Department in North-East Italy. *Journal of Preventive Medicine and Hygiene*. 2009;50:164-169.
14. Morrongiello AB, Corbett M, Lasenby J, Johnston N, McCourt M. Factors influencing young children's risk of unintentional injury: Parenting style and strategies for teaching about home safety. *Journal of Applied Developmental Psychology*. 2006;27:560-570.
15. Strukčinskienė B. Vaiko sauga namuose. Klaipėda: Klaipėdos universiteto leidykla, 2009.
16. Strukčinskienė B, Stasiuvienė D, Šopagienė D. Apsinuodijimų 2009–2011 m. Klaipėdoje analizė. *Sveikatos mokslai*. 2013;1:26-30.
17. Tinneke MJ Beirens, Eduard F van Beeck, Dekker R, Brug J, Raat H. Unsafe storage of poisons in homes with toddlers. *Accident Analysis and Prevention*. 2006;38:772-776.
18. Valstybinė traumatizmo profilaktikos 2000–2010 m. programa. *Žin.*, 2000;32-903.
19. World Health Organization. World Report on Child Injury Prevention. Prieiga per internetą: <http://www.who.int/violence_injury_prevention/child/en/>.

Prevalence of Home Injuries Among Pre-school Children

Justina Račaitė¹, Genė Šurkienė¹, Aida Laukaitienė²

¹Institute of Public Health, Faculty of Medicine, Vilnius University, ²Center for Health Education and Disease Prevention

Summary

Right to live in safe environment is under the United Nations Convention on the Rights of the Child. However injuries are the leading cause of death and disability worldwide. Each year in the European Union there are approximately 10 million home injuries requiring medical attention.

The purpose of the study: to assess prevalence of home injuries among pre-school children.

Methodology. Survey was done anonymously. Questionnaire was given to parent/adopter of pre-school children from different Lithuania cities. 394 respondents were questioned. Questionnaire was tried in tentative survey with 14 parents, uncertain questions were corrected. Data were analyzed using statistical programs: IBM SPSS statistics 19; WinPepi, Microsoft Excel. The reliability coefficient of the survey is $p < 0,05$.

Results. Majority of pre-school children suffered from home injuries (80,3 %). Results of the survey showed that almost the same number of girls and boys experienced injuries: (78,7 %) of girls and (84,9 %) of boys accordingly; $p=0,15$. More often injuries happens to 4-5 years children (89,2 %) (95 % PI 86,2;93,4), than 2-3 years children (78,0 %) (95 % PI 68,7;85,6). The most common injuries were fall/stumble (56,3 %), bee/hornet sting (21,6 %), cut/prick (19,8 %). In case of fall/stumble most often localization was legs and pelvis (78,7 %). More often injuries occurs during the weekend (56,3 %),

than work days (43,7 %); $p=0,03$. Majority of injuries occurs in yard/playground (45,4 %). Bicycle is the biggest troublemaker (27,9 %). Majority of parents/adopters their home safety in regard of pre-school children evaluate positively (85,3 %). 92,5 % parents/adopters positively estimate their knowledge about home safety.

Conclusions. Majority of children (80,3 %) suffer from home injuries. Prevalence of them is almost the same considering sex, but different considering age. Most often home injuries occur in summertime and weekends, and character of them is: fall/stumble, bee/hornet sting, cut/prick, in these cases mostly injured is arm/shoulder area and leg or pelvis. Children of younger parents/adopters suffer from home injuries more often, than children of middle age and older parents/adopters, injuries mostly occur in yard/playground and bicycle is biggest troublemaker.

Keywords: home injuries, pre-school age, children, unintentional injuries, home environment.

Correspondence to Genė Šurkienė
Faculty of Medicine, Vilnius University
M. K. Čiurlionio 21, LT-03101 Vilnius, Lithuania
E-mail: Gene.Surkiene@mf.vu.lt

Received 6 February 2014,
accepted 17 March 2014